

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОМУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1955
ОКТАБРЬ
19
СРЕДА
№ 210 (3404)
Өртгө 20 коп.

ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы К. Е. Ворошилова болган ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазы Н. А. Булганин Фелиция Республикасынын Президентинин Ю. К. Пааскиви биле Финляндиянын Премьер-Министри Урхо Кекконенин телеграммалары (1 арын).
Туркмен литературанын болгаш уран-чүүлдүн Москвада декадазы (1 арын).

ПАРТИЯҢ АЖЫЛЧЫЛАРЫ: Д. Шалдыг.—Сүт-Хөл районда партия өөрдилгези (2 арын).
А. Поляков.—Содуннар болгаш журналдар чыгаргызын организастыг эрттирер (2 арын).
М. Лондуп.—Анныр тынжыгыны ажал-ишчилери (3 арын).
С. Иванов.—Дегейде болуп турар чоруктарын дончулалы (3 арын).

ССРЭ-нин Дээди Советинин төлөөлөрүн Югославияда чоруп турары (4 арын). КНО-нун Бол Ассамблеясынын X сессиясында (4 арын).
Тайбынныг Бүгү-делегей Чөвүлелинин Бюроунун сессиясынын алгынганы (4 арын).
Делегейин хөй-ниитизинге Тайбынныг Бүгү-делегей Чөвүлелинин Бюроунун Кыйгылары (4 арын).

АЖЫЛЧЫННАРЫҢ ТЕХНИКТИГ ӨӨРЕДИЛГЕЗИНЧЕ ХҮН-БУРУ КИЧЭЭНГЕЙ САЛЫР

СЭКП ТБ-ның июль Пленуму үлөтүрүп улам мңай көдүр, техниктиг депинге болгаш бүдүрүлгенин организастарын эки-кешер талазы-биле чурттуг мурунуга чаа сорулганы салган. Комунисттик партиянык салган сорулганы совет кижилеринин политиктиг иденкейин болгаш күн-ажыгы көдүрүшкүнүн хайныктырган. Комунизм тургузушкунунун талазы-биле совет үлөстүг мурунуга салдынган кемеселдин муруну огурунда бистин бүгү сорулгаларын ботандырамы дөш ажыгы агымын чоруп турар.

школаларда өөренип турар бүдүрүлгелериниң саны барык-ла ийи катап өскөн. Бүдүрүлгелериниң техниктиг депинелин үргүчү бедилериниң аргалары бүдүрүлгө бүрүтүңе бар. Ийди түрүбүзе ол болдунар аргаларын шунту бүдүрүлгелериниң долзуу-биле ажыглайын турар фактылары бар.

«Тыва тудуг» трестинде хөй-хөй ажылычтарынн разрады куду болуп турар, чүге дие оларнык билин болгаш практиктиг дуржулганы четпес. Ийди тус-тузунда болгаш бригадалан өөредилгени арганы ажылап турар-даа, бүдүрүлгө айттыргалары өөренип болгаш мурунук дуржулганын школаны болбайн турар. Тудуг трестинде техниктиг өөредилгенин четпес тургузганга түнелелде чамдык кижилер механиктерини шын ажылдап билбес, онаагалаарын күөстөйиң турар, а ол чорук тудугнуң шынарын куудуларынга чедирген.

Областың чурт үлөтүрүңүң бүдүрүлгелеринде техниктиг өөредилге база четпес тургузтуган. Бол профессионаларнык ажылычтарын—столярларын болгаш быжыкчыларын белеткээриниң планы бо чылын чүгө 50 хуу күөстөйиң. Мергежилди даарыкчылар чедиптеси-биле Бай-Хаак, Сарыг-Сеп болгаш өскө-даа райүлөтүр комбинаттарында ажал планы күөстөйиң мейи турар болгаш кылгаларын шынары багай. Кызылдың даарыкчыла комбинатинда техниктиг өөредилгени четпес организастаанын ажалчынарга бүдүрүлгөч мергежилни бөлүгү бедилги азыр арга тургузумайн турар.

Бистин чуртта чугула сорулганың—бүгү ажылычтарын болгаш бүгү тараачыларын култуураг болгаш артем билгилик болдунар сорулганын чедиптирериниң шунтирлерин турар. Ажылдап турарларга кезе болгаш бот-иңгел-биле өөренириниң калбаа четкизи тургузтуган. Ийи-бүрү курстарын болгаш школаларын дамчытыр, тус-тузунда болгаш бригадалан өөредилгени арга-биле хөй ажылычтарын чыл-бүрүдө өөредип турар. Ажылычтарын белеткээринге болгаш оларнын билин бедилеринге Совет күрүне чыл бүрүдө ийи миллион рубльин рублин чарыдап турар. Чүгө социалисттик ниитилеге кижилер, кадрлар эң чугула, эң үлөйе капитал болуп, ажылыч агынын култуура-техниктиг көдүрүшкүнүнү дугайында күрүне улуг сатын салып шы-ар аргалыг.

Тыва автотрестиниң төп мастерскаясында хөй өөреникчилерин хулөп алган, ол киредең оларын өскөөр ажылап, оларнык тускай мергежил чедип алырынга дуа көргүстөймөй турар чикештер бар. Өөреникчи болурунун хуусааы артеда, оларнык тускайлап ажылдап шыдабайн турарын мынчанга таарылга эвес.

Хөй-хөй аныктар онгу класты дооскан оюнда бүдүрүлгелерге ажылдап чоруп турарлар. Ийи ортумак билгилик ол кадрларын техниктиг билин четпес. Оң-биле кады техника улам чарыгынын, сайыраңгайлыгын турар. Бо байдал бистин үлөтүр кадрларынның техниктиг мергежилни үргүчү бедилер дугайында хун бүрүдө сатын салып неген турар. Ажылычтарын техниктиг билинин бек дениели күн-ажылын бүдүрүчүлүүн улам көдүрерин хандыр деп чүгө билдингир.

Ажылычтарын техниктиг билин бедилер дугайында сатын салып турар бүдүрүлгелер фактыла эвөш эвес. Кызылда мебель фабрикасынын ууртучулары ажылычтарын култуура-техниктиг депинели бедилер дугайында сатын салгаш, биче эвес ажылдык кылган. Ийди техниктиг бөлүгү артем кызыл доктаамал ажылдап турган. Аңаа мебель бүдүрүлгенин технологиянын болгаш күн-ажылыч мурунук методун ажылычтарга тодогай таңгыштырып турган. Оң түнелелде эштер Биче-оол, Стрельников болгаш он-даа өскө ажылычтар өки ажылдап, ажылдык урей кымыр чорукту болдурубайн, техниканы улам-на долу бүдүрүчүлүгү ажылап турар апарган. Ол мынкан култуура өргөленин типографиясында техниктиг өөредилге база багай эвес организастаынган. Моң түнелелде өөреникчи турганнар тускай ажылдаарыкче, куду разрадытлар бек разрадыч шилкөөнөр. Ийди мурунук бүдүрүлгөчү эштер Осипова, Коробова, Ткачев, Малочев олар боттарынык дуржулганын аныктарга дамчыдып берип турарлар.

Бүдүрүлгелерде ажылычтарын тус-тузунда болгаш бригадалан өөренип аргаз, тускай мергежил бедилериниң курстары, мурунук дуржулганын школаны чикештиг өскө-даа аргалар өки түнелелдерин берген. Хөй-хөй ажал ажылычтарын боттарынык техниктиг билин бүдүрүлгелерге ажылдап тургаш бедилги турары-биле кады, ажылыч аныктарын кезеки школаларга ниити бедилериниң өөренип турарлар. Бо чылын кезеки

Ажылычтарын институттарга, техникумларга бот-кичөө-биле, ол мынкан кезеки школаларга өөрениринге партия, профвилел, комсомол организастарын, бүдүрүлгө ууртучуларын ду-залаар хулөдөгелин. Ажылычтар орту-зунга лекцияларын, илеткелдерин, бекс-даларын бек дениелди чорудуп, социалисттик чарышты, мурунук дуржулганы непердирин дөш чикештиг бүгү-ле арганы долзуу-биле ажылаар херек.

Бүдүрүлгелерге техниктиг өөредилгенин хевирлери хөй анылым. Бүдүрүлгө бүрүзүңе оларнык кайзын өң-не таарым-чүгө болурун шыны алары өргөжөк чугула. Ажылычтарын култуура-техниктиг депинели бедилеринге өргөжөк чугула байдаларын тургузары—бүдүрүлгө ууртучуларын, партия, профвилел организастарынның хулөдөгез болур.

Ажылычтарын институттарга, техникумларга бот-кичөө-биле, ол мынкан кезеки школаларга өөрениринге партия, профвилел, комсомол организастарын, бүдүрүлгө ууртучуларын ду-залаар хулөдөгелин. Ажылычтар орту-зунга лекцияларын, илеткелдерин, бекс-даларын бек дениелди чорудуп, социалисттик чарышты, мурунук дуржулганы непердирин дөш чикештиг бүгү-ле арганы долзуу-биле ажылаар херек.

Алма-Ата МТС-тиң штатдыга чоокта чаа 19 тускай артеминглер санатынын турган. Ам штаттыда чок агроном, оң оралкычы, экономист-плановик, антомолог, үнүштер камгаалынын талазы-биле техник болгаш кол зоотехник артын ба-

ган. 13 агрономнар болгаш зоотехниктер колхозтарга кирип алган.
Алма-Ата МТС-тиң зоназынык колхозтары тускай артеминглерге кодын чогуңуң участкаларын тускайлап берген, чуртталга бажычтары тудуп алырынга болгаш мал тын алырынга оларга дузалап турар.
Хууда чуртталга берин туушкунунга республиканың МТС-териниң тускай артеминглеринге 40 миллион рубльдин чалызын күрүне берген. Оң штаттын 25 миллион рубльди ажылаан. (СЭТА).

ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы дээрги мындаагылар К. Е. ВОРОШИЛОВА

МОСКВА.
1955 чылдың сентябрь 19-та Москвага ат салдынган Дугуржулгаларын ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиуму күштүг болдуруп бадылаан дугайында Силериниң дыналымыр, а ол мынкан ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумундан болгаш Силерден чүрөкчү ханымын байыр болгаш күөлдөр мээң бодумга чаагай өөрүшкүнү хайныктырдм, дээрги Дарга.

Найыра, кады ажылдажылга болгаш кайы-кайымынга дузалажыр дугайында Финляндиянын болгаш ССРЭ-нин аразында Керөөнү күштүг болуу хуусаанын уадыр дугайында Протокол болгаш Норкала-Удтун девискээрин Финляндияга дедир эгидер дугайында Дугуржулга бистин улустарымын тайбын болгаш найырадык кожа-хөлбөзө догунаашкынык орунуга үндөйиң үе-чадалар болуу, бүгү делегейиниң улустарына өки үлөргө-тижек болуу дээринге база бөтүрөн турар мен.
Бо чугула Дугуржулгаларын күштүг болдуруп бадылаан дугайы Силерге болгаш Силерни дамчыштыр ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунга байыр чедирин база улуг Совет Эвилелин улустарына аас-кежиң күөстөр менө чөшкөөр көргүчөр, дээрги Дарга.

Ю. К. ПААСКИВИ,
ФИНЛЯНД РЕСПУБЛИКАНЫҢ
ПРЕЗИДЕНТИСИ.

ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазы дээрги мындаагылар Н. А. БУЛГАНИНГА

Найыра, кады ажылдажылга болгаш кайы-кайымынга дузалажыр дугайында Финляндиянын болгаш ССРЭ-нин аразында Керөөнү күштүг болуу хуусаанын уадыр дугайында Протоколду, а ол мынкан Норкала-Удтун девискээрин Финляндияга дедир эгидер дугайында Дугуржулгаларын Финляндия Республикасынын Президентинин болгаш ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунга күштүг болдуруп бадылаанын холбаштыр, Силерниң эвилел байырыңар болгаш күөлдөрүңер дөш дээрги Дарга Силерге болгаш Силерни күштүг болуу Совет Эвилелин Чызынга Финляндиянын Чызынын мурунундан болгаш бодумду мурунундан чүрөкчү ханымын өөрүп четтирдим.

Бистин чурттарымыстың аразынга найырадык харызааларын улам мңай хөгжүдеринге бо Дугуржулгаларын улуг уа-зур-дузанын дугайында Совет Чызы-тың санал-оонамын Финляндиянык Чызыа бүтүрү-биле каттыкшп турар. Олар бистин улустарымыстың болгаш оларнык чызыларымын аразынга чыгышы чок найы-ралды, ханы билчириниң, сеткилди ханымындан бүтүржериниң иденелди үндөйиң болуп турар дээринге быжык-биле бөтүрөн турар мен.
Финляндиянын Чызыдан болгаш мээң бодумдан сеткилди өң-не ханымындан байырың, а ол мынкан Совет Эвилелин улустарына бистин өң-не чаагай чорук-тарын болгаш чедиптирерини күөп турарымысты хулөп алырыңарын дээрги Дарга Силерден болгаш Силерни дамчыштыр ССРЭ-нин Чызындан иледиң.
УРХО КЕККОНЕН,
ФИНЛЯНДИЯНЫҢ ПРЕМЬЕР-МИНИСТРИ.

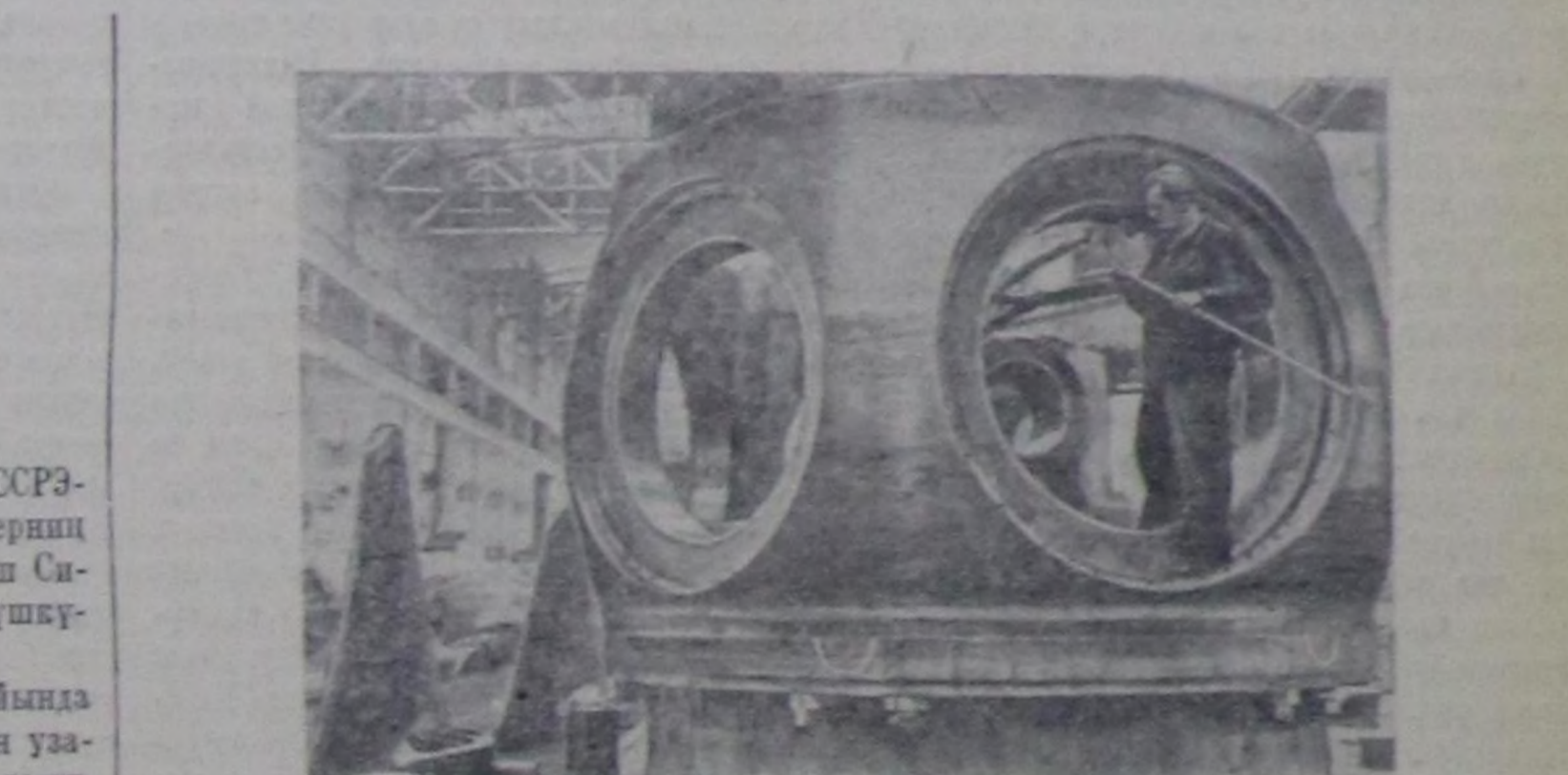
Туркмен литературанын болгаш уран-чүүлдүн Москвада декадазы

Туркмен улустун култууразынык чедиптирериниң көрдүдөң—туркмен ли-тературанын болгаш уран-чүүлдүн дека-дазы октябрь 14-те Москвада өгөлөн.
ССРЭ-нин Улуг театрынык салбыры-нык залын хөй санын көргүчүлөр долдуу олдурушкан, аңаа декаданың байырыг ажылдыкшыны болган. ССРЭ-ниң болгаш Туркмен ССР-ниң Күрүне Гимназияри ча-гылынып турган. Ший өгөлөөрүнүн му-рунда ССР Эвилелин Улуг театрынын директору М. Чулаки баштаан уран-чүү-лөрдүн мурунук мастерлериниң төлөөлө-ри найысаалдык уран-чүүл хөй ниити-зиниң мурунундан туркмен ажалчыларга чү-рөкчү ханымын байыр чедирген.

Чурттуң аадыраан театрынык сцена-зына туркмен артистер кайы кире өөрү-шкүдөң сеткил хайныкшыны-биле өки көргүчөр апар дээрин Туркмен ССР-ниң улустун артизи А. Кариев харым се-зүңгө чугулаан.
Ший өгөлөн — «Шасенем болгаш Га-риб» деп туркмен национал опера. Көрү-чүлөр музыканы, ыраажыларын күөсө-лөдөр болгаш хөйүңү ырын, чүрүмал-дык аадалгаларын болгаш костюмдерин боттарынык сонугурап көргөниң найы-ралды адын чыксаашкынар-биле илери-ди турган.

Операнын туркмен композитор Д. Ове-зовтун орус композитор А. Шапошников биле чогадыкчы кады ажылдажылганы түнелелди тургускан. Туркмен класси-ктыг литератураның аялгалары-биле К. Буруновтун бизан албеттозу анык ол биле кыстык чаагай мынжылынып, боттарынык аас-кежиң дөш мызыгураг кызыгарашкынырга уур анык кижилерин демселенин дугайын чугулаан турар. Операның үлөсчү аялгалар сичи-нен музыкалы Туркенида улуг сурагыг болуп турар болгаш концерттерге үргүчү ойноп турар.

Театрың башкыкчы ыраажылары Туркмен ССР-ниң улустун артизи А. Анна-кулова, Туркмен ССР-ниң адалыг ар-тизи К. Ризанев, артист А. Артыков бол-гаш өскөлөр операның кол-кол ойнакчы-лары болуп, чедиптирерин ойнаанар. Операның авторларынык бирөөн А. Ове-зов дирижеран. Операнын Туркмен ССР-ниң улустун артизи А. Кариев тургускан.
И. В. Сталин аттыг драма театры боду-тун көргүчүгү Г. Мухтаровтун москвалы-ларга билдингир. «Алданмың өг-бүлө» деп ший-биле өгөлөн. Ук шийин ССРЭ-ниң М. Горький аттыг уран-чечен театры-нын салбырынык сценаныга көргүсөн. Найысаалдык хөй ниитизиниң болгаш бе-

Ленинград. Сталин аттыг демир заводунун коллектив бешки беш чылдың чымдарынын дургузунда 50 ажал хевириниң машиналарынын бүдүрүлгезин шийгээдин алган. 1950 чылдың деңгели-биле алырга бо чылын бус турбина-лары бүдүрери 2,8 катап, а гидравликтик турбиналарыны—5,3 катап өскөн. Ам заводта азын каш күчүлүг турбиналарын чымдаан чоруп турар.
Чурукта: Гидротурбинаның ажалчы дугуөн техниктиг хыналда салбыры-ның ажалдакчымы В. В. Добрынскийн хынап турары.
Фото А. Михайловетуу. СЭТА-нын фотохрониказы.

Таджик ССР-ниң колхозтары болгаш совхозтары тараа белеткелдерин күрүне планын болгаш сүт белеткелдериниң база садарынык чыл планын хуусаа бетинде күөстөкөн

Көдө ажыл-агыйнык бүгү адырларын үлөү-биле көдүр дугайында Комунист-тик партиянык болгаш Совет чызынык төөгүлүг ниитилерин күөстөтүшкөн, Таджик ССР-ниң колхозчулары, МТС-тер болгаш совхозтар ажылдакчылары, көдө ажыл-агыйнык тускай артеминглерини Совет Эвилелин Комунисттик партияны-ның XX съездинде төлөнтүп ууражыры дөш социалисттик чарышты калбартып-шаан, тараа белеткелдерини күрүне пла-нын хуусаа бетинде күөстөкөн. Күрүнеге тараа дузалажылга үргүчүлөп турар.

Ийитиниң мал ажылын көдүрери бол-гаш оң продуктуун бедилер дөш де-мисепшинаан, Таджикстанык көдө ажыл-агыйнык ажал-ишчилери сүт бе-леткелдерин болгаш сатын алышыкы-нарынык чыл планын күөстөкөн. Бо чы-лын күрүнеге сүттү 1954 чылдың бо үе-

Чайгы курорт сезону доозулган

Профвилелдериниң кадыкшыдыга чедиринде чайгы курорт сезону доозу-лан. Кара далай эриинде, Кавказтың ми-нералдык сугарында, Поволжьеде, Рига-нын далай кылмында, Уралда болгаш Сибирьде санаторийлерге болгаш дыш-танылга бажычтарына 2 миллион 370 муң ажылычтар болгаш албан-жаакчылар ше-лөөзин эрттирген.
Чай дургузунда кадыкшыдылганын ча-аа хөй черлери дыштаныларын бир ду-гарга хулөп алган. Молдавияда болгаш Курск чогунда дыштанылга бажычтары, Свердловск областа «Октябрь ущебеси», Казах ССР-де «Акташ» санаторийлери ажылдап кирген. Көмүр-дашчылар Сталино областа болгаш Туркмен ССР-де, азыл-чөм бараанарынык үлөтүрүңүң ажылдакчылары Москва чогунда болгаш Крым областа кадыкшыдылганын чаа-чаа черлерин алган. Көдө ажыл-агый болгаш белеткелдер ажылычтарынын профвил-лели Кустайн областа (Казах ССР) ка-дыкшыдыга черин ажиткан. Нефтичи-

лерин, мын болгаш саазын үлөтүрүңүң, калбаа кергелдк бараанарынык бүдүрү-лелериниң ажылчыларынык кадыкшы-дылга черлериниң четкизи калбарып ту-рар.

Ажылыч чоннарынык медицина ханды-рылганы дык өкижөн. Лабораториялар болгаш эмгелге кабинеттери бо үениң ашпартулары-биле болгаш деринши-ни-биле неметинген.
Санаторийлер болгаш дыштанылга ба-жычтары кышкы сезонга белеткенип ту-рар. Железноводскке, Калининград об-ласта болгаш Хабаровск крайда профвил-лелериниң кадыкшыдылганын чаа черле-рини тулушкуну дооступ турар. Кызын 1350 ажал санаторийлер, дыштанылга бажычтары болгаш заводтарың дүнеси кадыкшыдылга черлери ажылдаар. Бо чылдың дургузунда профвилелериниң кадыкшыдылга черлерине үш миллион ажал ажылыч чоннар шөлөөзин эрттир-ер. (СЭТА).

Иртыш чогуунун тулааларын шийгээдиң алганы

ОМСК. Иртыш чогуунун соңу талазын-да 3 миллион гектар тулаалар бар. Хөй санын кемер — суг хулөп алып кы-лымыг черлер тулааларын шийгээдиң алырынга чык болуп турар. Кыска хуу-саанын иштинде баштайгы 40 муң гектар черин кургатакан.
Шийгээдиң алган тулаалык черлерге баштайгы беш-алды чылдарың дургу-зунда мал чөм култуураларын тарым практика турган, чамдык ажыл-агыйлар аңаа чызын тарым көп-тарааны ол до-

раап-на тараан. Дуржулга чедиптирерин болгаш, бир гектардан 17 центнер тара-нын алган. Чаа черлер сулааның, лөвүнү, картофелдин, капустанык өки дүңдүгү берген.

Минералдык удобрениелериниң — торфо-лизиниттерин байлактыг курлавылары-нын чоокта чаа маңаа ажитканы соңу чүлүтүн чер ажылынык хөгжүдөйиңге улам улуг перспективаларын берип турар. (СЭТА).

Эмбада нефтилик чаа черлер

АЛМА-АТА. «Казахсулнефтеразведка» үрестиниң геологоразведкитери Гурьев областын Жилоковский районуна ажиттынган Терен-Узюктун нефтилик чаа черин шийгээдиң дооскан. Ол черин ажылаага кирерин алдыгы беш чылдың өгөлөндө деп көрүп турар. Чаа тынмын ажылаага кирери-биле «Казахстаннефть» каттыжымынынга нефть тынжымы 10—15 хуу өөр. (СЭТА).

ССРЭ-нің Дээди Советинин төлээлеринин Югославияда чоруп турары

СПИПТ. (СЭТА-ның тускай көрр.). ССРЭ-нің Дээди Советинин төлээлери «Нови Сад» деп пароход-биде октябрь 14-те Дубровниктен Сплитте чеде берген.

Совет парламент төлээлери Сплиттин верфлеринге болгаш «Юговинал» деп пластмасс заводунга чораннар. Дээди Советтин депутаттары ол верфлерде 10 муң тонна чык көдөрү чык пароходун болгаш ийя пассажир пароходун тудуп турары көргөнөр. Амгы судно тудуунун верфизинин турган черинге дайын мурунда улуг эвес сентеге мастеркалары турган. Ол судно тудар верфини калбартын турар болгаш 30 муң тонна чедир чык көдөр пароходтарын тударын бопап турар.

«Юговинал» деп пластиктиг массалар заводун 1946 чылда тудуп эгезен болгаш 1950 чылда ажылга кырген. Заводтун ич чаш машиналар-биле дөзөөн.

Черногориянын Улус Скупщиназынын даргазы Блажо Иованович ССРЭ-нің Дээди Советинин төлээлеринин алдары дөш октябрь 13-те дүштөк шайлага тургускан. Дээди Советтин депутаттарына хаммаарыштырган чугаалыгы Блажо Иованович ССРЭ-нің болгаш Югославиянын аразында парламент төлээлеринин аржыныкынын ийи улустарын найырамын улам ийяк быгыттарына ийит бээр деп чугаалаан. Совет Эвилелинин болгаш Югославиянын аразында харылааларга 1948 чылда эгезен берге үе артынче өз болуп чоруткан болгаш катаптаас деп ол чугаалаан. Совет Эвилелинин чазак төлээлеринин Белград чоранынга база ССРЭ-нің болгаш ЮФП-нун чазактарынын декларациязына хаммаарыштыр Иовановичтин меделээни болза:

Белградта ол ужуражымшыкынын үенинде Совет Эвилелинин болгаш Югославиянын улустарынын аразында чүгле шын харылаалар тургустунган эвес, харын ол шиттир дика улуг ужур-дузалыг деп болап турар мен... Бистин улустарымыс декларацияны шын билген болгаш ону амдыралга ботандырар дөш бүгү чүвени кызын турар деп бодалар мен. Совет Эвилелинин болгаш Югославиянын улустарынын аразында чүгле шын харылаалар тургустунган эвес, харын ол шиттир

дык улуг ужур-дузалыг деп бопап турар мен... Бистин улустарымыс декларацияны шын билген болгаш ону амдыралга ботандырар дөш бүгү чүвени кызын турар деп бодалар мен. Совет Эвилелинин дугайында бөгүн хөй чүддерин билер бис, силер Югославиянын дугайында база хөй чүддерин билер силер. Бистин чедикшиктеринис-биле танышкан силер, бо үениң дургузунда бистин хөй чүддерин кылганмысты көрдүөр. Иччазак ам-даа хөй чүддерин кылдыр бис.

Бистер бүгү-ле чүвени шын-на сеткил-биле чугаалап турар бис, Югославиянын болгаш Совет Эвилелинин аразында эң-не сырны харылаалар дөш турар улустарымыс силерге бугүдөйүн күшүп тур мен деп Блажо Иованович чугаалаан. Совет Эвилелинин улустары боттарынын азымдарына эң-не улуг чедикшиктерин болурун черютор улустун мурундан күшүп тур мен. Югославиянын болгаш Совет Эвилелинин аразында бузулбас найырал дөш, бистин чурттарымысты улустарынын аразында быжык найырал дөш ол дөрөөлдер салган.

Дээди советтин төлээлеринин баштыны А. П. Волков харым сес чугаалаан, совет парламент төлээлеринге көргүскөн чазак болгаш өөрүшүлүг хузаа алдышкын дөш Дээди Советтин бүгү төлээлеринин мурундан өөрүп четирегин илергейтсөөн.

Бисти мынчаар көрүп турар чорукту хөй националдык Совет Эвилелинге хаммаарыштыр черютор улустун сеткилдиг харылаан чазак хузаа алдышкын дөшө кылдыр көрүп турар бис деп Волков чугаалаан. Волков Совет Эвилелинин чедикшиктеринин дугайын чугаалап, амдыралдык бүгү азыралыгына совет-югослав калы ажылдажылганын тургустунар аралымын ошалап демгелсөөн.

Совет Эвилелинин болгаш Югославиянын аразында найыралдык быжыгарын база Югославиянын коммунистер Эвилелинин удуртулагы-биле аас-дежиктиг келер үеке чоруп олурар Югославиянын улустары чедикшиктеринин болурун совет парламент төлээлеринин баштыны күзөөн.

(СЭТА).

КНО-нун Кол Ассамблеязынын X сессиясында ССРЭ-нің төлээлеринин баштыны В. В. Кузнецовтун меделели

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). КНО-нун Кол Ассамблеязынын X сессиясында ССРЭ-нің төлээлеринин баштыны В. В. Кузнецов Аймык чок чорукту Чөвүлелинин доктаамал эвес кижигүнериниң ам болур согулдаларынын дугайында айтырып таланы-биле паразыга конференцияны кылган. Чаа Зеландиянын, Бразилиянын болгаш Турциянын үе берген кижигүнеринин орунуга КНО-нун Уставын сугаарар Аймык чок чорукту Чөвүлелинин доктаамал эвес кижигүнеринин Кол Ассамблея согул азыр ужуруг деп В. В. Кузнецов болууну меделелинге салгандырган.

Аймык чок чорукту Чөвүлелинин составына оң доктаамал беш кижигүнеринден аныкта, география таланы-биле чөй хузааланын принципни сугаарар Каттышкан Нацлар Организациязынын Кол Ассамблеязынын согул азыр доктаамал эвес 6 кижигүнер туруп турары билдиргир деп В. В. Кузнецов меделеген. Бо таланы-биле 1946 чылда Лондонга чедип алдынган декларацияда дугурулга база болуп турар, Чөй Европа чурттары, база ол ышкак делегейиниң географтыг өске-даа районнарын чурттары Аймык чок чорукту Чөвүлелинин доктаамал эвес кижигүнеринин составына ук району кирип турар күрүнелерин бирөөн кийрген турар ужуруг.

Бо принцип каш чылдарын дургузуда салгытын келген болгаш Каттышкан Нацлар Организациязынын туруп келгенниң үениниң иштинде чедип алдынган дугурулга мындыг принциптин шыннын болгаш ажыктын бүтүрүп турар деп меделелинган, В. В. Кузнецовтун чугаалааны:

Мындык болза-даа, бо принцип сөөлгү чылдарга Чөй Европа чурттарына хаммаарыштыр азыра үрөгөн, он түнелинде бо районнун чурттары Аймык чок чорукту Чөвүлелинин доктаамал эвес кижигүнеринин составына болууну төлөөлөкчизинден дүрүм чогу-биле кызыттыган. Мындык байдалы анаа деп санап болза:

Ам, Аймык чок чорукту Чөвүлелинге ээчелгил согулдаларымы үенинде Чөй Европадан муң миль чедир Фидипининери Чөй Европа чурттарынын Аймык чок чорукту Чөвүлелинге хаммаарыштыр дөш баддылар деп В. В. Кузнецов болууну меделелинин түнелинде меделеген болгаш өске-даа төлөөлөр бо кандидаттарын дөшкитир бөөр деп идегеди илереткен.

жып турар черинин орунуга кийрер чаа оралдажымшыкын кылдып турар деп ССРЭ-нің төлээлеринин баштыны уламчылаан.

Бо чылды Чөй Европа районунга кирип турар чурттар бот-боттарынын аразында дугурушканын сугаарар Аймык чок чорукту Чөвүлелинин ам болур согулдаларында боттарынын кандидаты кылдыр Польшаны депштан деп В. В. Кузнецов айтылган. Улустар аразынын тайбынын болгаш аймык чок чоруп дөшкитиринин херөөне, Польшанын улуг салымшыкынын дугайы, млангыла делегейин ийги дайымынга эвилелденген күрүнелер тилеге чедип алдынын таланы-биле полша улустун кайгамчыктыг ролунун дугайын, дүшүн сөзүндөгү үеке улустар аразынын тайбынын болгаш аймык чок чоруп дөшкитиринин таланы-биле калы кижигүнеринге Польшанын илешкейлиг киржигелинин дугайын В. В. Кузнецов бо шиттир күштелдирери-биле саттылдырган. Маңа хаммаарыштыр В. В. Кузнецов Кореяга тайбынчылыгы хайгаарарынын таланы-биле нейтралдыг күрүнелеринин комиссия кижигүнер, база ол ышкак Индия-Бидатта улустар аразынын комиссиянын кижигүнер Польшанын ажыл-чорудулганын маңа хаммаарыштыр чугаалаан.

Дөрт күрүнелеринин Женева чөвүлел хураалынын соонда улустар аразынын байдалы бо үеке өй таланыче өскерелген турда, Чөй Европа чурттары Польшаны Аймык чок чорукту Чөвүлелинге согултур деп саналды үер дөш оралдажымшыкынар Каттышкан Нацлар Организациязынын дөш тырттып турар деп чүвени көрбөй барып болбас деп совет төлээлеринин баштыны чугаалаан. Улустар аразынын туруп турар дугурулгаларын үер дөш бо оралдажымшыкынар «Женева» салгы сеткилинге» таарыныс болгаш улустар аразынын калы ажылдажылганын оон ийяк хөгжүдөрүнүн таланы-биле КНО болууну согулдаларын чедикшиктерин күзөөлөрүнө шакты болуп турар.

Совет Эвилелинин төлээлери Польшанын кандидаттарын дөш баддылар деп В. В. Кузнецов болууну меделелинин түнелинде меделеген болгаш өске-даа төлөөлөр бо кандидаттарын дөшкитир бөөр деп идегеди илереткен.

Болгарияда чаа хоорай

СОФИЯ. Софиинин барымы таланында Струма хеминиң ол таланы аринде, Люблин дагыларынын өздөндө Болгариянын чаа хоорайы— Димитрово-Востокту тудуп турар. Ол металлургиянын болгаш шахтерларын хоорай болур. Чаа хоорай чакыс аай архитектура комплексинде, ногаан садтар шыккан болур.

Чаа хоорайга квартал бүтүрү 5 муң чурттакчыларын 8 кварталдар турар. Културалык болгаш хөй-ниитинин хөй-хөй албан черлери, школалар, уруглар садтары болгаш яслилери, кино театрлар туттулган турар.

В. И. Ленин аттыг металлургия заводун баштаар чери мында чурттакта тудуун калбартын турар.

(СЭТА).

АНГИНА БОЛГАШ КУЯН

Куяң (ревматизм) аарыгдан кыштык төнтүзүндө болгаш чазым колдуг аарып турар. Ол аарыгдан колдуунда школа назымг уруглар аарып турар. Куяң аажок халдаарымы аарып шыккан өгдөөр. Эйт дык ийир, баш көчүгү аарып. Чамдыкта бир чүске, а чамдыкта өскөлөргө хуулушкун хевир тыпты келер.

Куяңнын эң-не аар илерешкени болза, чүрекке дээр болур. Баштай аараанынын соонда-ла чүрек кеми тыптыр, оң түнелинде оң калапнарынга дөдириниш чорудулгалары болур. Аарыгтын кирип келген санын соонда чүрестин байдалы баксыраар. Чүрестин ажыл-чорудулганынын кошпаар чорун ханын чогур өргөлишканын үрелинне чедир. Оң уруундан мага-бот савыйт ижар, өкпелерге, баарга болгаш өске-даа органдарга туруушкун байдалдары тыптыр.

Куяң колдуунда ангины-биле холбаштыр тыптыр. Чамдыкта куяң ангины соонда, чамдыкта өң-биле калы болур, иччазак-даа хөй ирүүзүндө-ла ангины бүгү хевирлеринин өрткенин соонда 12—14 хонгам өгдөөр.

Куяңнын хоочураары миңданыла деп хоочураан аарыгды кижилерге, ол аарыгнын дөдириниш чорудулганынын чидегелинде болур.

Куяңга удур чедикшиктериниң демисеге ангины болдуруу чугула, а бир эвес ол тыпты берген болза эминичи бүгү айтымыкынарнын шевергин күзөөдир чугула. Ангинын ийя-хаа кирип келринин үенинде миңданылы өмкөдери сүмөл турар, ол чорук ук аарыкта хаммаарыштыр организминин ийити удуранышкы чорун бөдир. Ийитинин төлөөлөкчизинин организминин суг болгаш өске-даа процедуралар-биле дадыктары, күш-культураның болгаш спорттук ийи-бүр хевирлерин кылдыр чугула. Эки тургустунган хүн чурму—өйүңе ийи, арыг агаарга сөгүтүстөр, таарыштыр кылган чөй улуг ужур-дузалыг болур.

Аас ийитин эки ажарын чугула. Арыг эвес диттер—ангинын катаптаар чымдааанынын бирөөн болур. Аарыг диттери малаыла эмедир, эмелтинмес кирелери — аргалы-ла болза дүрген турдурар херек.

Бир эвес эчки миңданыны ап кааптар деп сүмөлөр болза, операцияны соңгарааткан херек чок. Ол нарцы эвес. Миңданыны өрте ап кааптар болза, ангины болгаш куяң аарыгары болдурубай барып болур. Кандык-бир чылдаган-биле операция кылдыр болдурунас болза, миңданыны эмээринин эвес аргалын эчки томуйлар—стрептоцидти, граммидинин азы пенициллинин болгаш өске-даа эминичи амидиттерге-биле аас ийитин чайын төгөр. Чамдык таварыгаларда миңданыны ренген азы ультрафиолет херелдери-биле чичнээр.

Ангинын азраанда эминиче доп-дөраан баар болгаш оон сүмөлери күзөөдир херек. Ангинын ийяны калы кижилерден аныктыр болгаш орунга чыттырар. Эйт ийир чиде берген болгаш миңданын арга мижик байдалы чиде берген соонда ам орундан туруп болур. Эминичин чөшпөөрелни алган, ам ажыл-чө унер.

Куяң болгаш чүрек кеми аарыг кижилер ангиныан турар үеде профилактиктин согулгалар-биле эминичи айтымыкынын сугаару куаңа улур эминичи ижер болгаш ангины соонда 2—3 хонук дургузунда эминичи хайгаарына турар ужуруг. Ону күзөөдир берге эвес, чүге дээр, бистин дургузунда кижигүнер эминичин халас дууламчының азы турар.

Куяңга удур чорудуп турар хемчеглер ол аарыкта улур чедикшиктериниң демисежир арганы совет медицинага берип турар.

Тыва областың Санитар чырыдышкын башыны.

(СЭТА).

Тайбыннын Бүгү-делегей Чөвүлелинин Бюрозунун сессиязынын хагдынганы

ВЕНА. Октябрь 13-те Тайбыннын Бүгү-делегей Чөвүлелинин Бюрозунун сессиязынын күнүн хурамы болган.

Санаа, шүтүкчүлөрдө доозулган соонда сессиянын киржикчилери А. Варадич (Аргентина) саналы-биле делегей өртөмүнүн, литературазын болгаш уран-чүтүлүн улуг төлөөлөкчилеринин Ван Рейн Рембрандтинин (Голландия), Велиамин Франклинин (АКШ), Вольфганг Моцарттын (Австрия), Генриг Гейненин (Германия), Бернар Шоугун (Ирландия), Пьер Кюриини (Франция), Генриг Ибсенниң (Норвегия), Балластын (Индия), Тою Озанин (Севес) (Япония) болгаш Ф. И. Достоевскийнин (ССРЭ) тураскалы 1956 чылда меделгээр дугайында шиттир үлгирген.

Органластыг комиссиянын плеткеленин соонда атомуг чөсөкти хорутуулар дөш кампаниянын уламчыларыче болгаш калбартырыче кийгырып турар кийгырынын тайбын талалакчыларынын бүгү национал комитеттеринге Бюро үлдүргөн.

Оон соонда сессиянын киржикчилери Тайбыннын Бүгү-делегей Чөвүлелинин Бюрозунун делегейин хөй-ниитизинге кийгырыны болгаш калымын байдалы-биле база өрте ажылы-биле чөй чок болган ужурунда сессиянын ажылгына киржиш шыдаван Тайбыннын Бүгү-делегей Чөвүлелинин Даргазы Жолио-Кюриге байырык чагааны чактыс үн-биле баддылан.

(СЭТА).

Делегейин хөй-ниитизинге Тайбыннын Бүгү-делегей Чөвүлелинин Бюрозунун Кийгыры

ВЕНА. Дөрт күрүнелеринин даштык херектер министрлеринин Женевага ам болур чөвүлел хурамы-биле холбаштыр Тайбыннын Бүгү-делегей Чөвүлелинин Бюрозунун сессиянын делегейин хөй-ниитизинге кийгыры үлдүргөн.

Кийгырды чугаалап турары:

Дөрт күрүнелеринин чазактар баштынын болгаш чылды ийяла Женевага болган чөвүлел хурамы улустар аразынын байдалы халымы-биле өскерелген. Чөвүлел хурамы улустарын күрелин хандырган. Бир дугаар чедип алдынган түнелдер чедикшик чок болу бөөринге хөй ниитизин санал-оңалы каажан-даа чөшпөөрелес, «сөөк дайынга» анаа дыш азымыкыны-биле ол санал-оңал хандырттып болбас.

Женевага октябрь 27-де адыттынар чаа конференция үенинде даштык херектерин дөрт министрлеринин азын эртер апар ужуруг улуг бергелери кым-даа херекке албай барып болбас.

Нити таарыштырылга болза, эки сеткил-салгыны болгаш мога чок шыдажылганы кайы-каймыннан негеп турар чугаалажымшыкынар чокка чедип ап шыдайтмынас.

Каан дугурулга калыг-даа бөдүн болган таварылга бүтүзүндө ол бөдүн согулгалары чедип алган турар ужуруг. Бо болза, оон ийяити хөгжүдөндө чедип алыр арганы бээр, Аймык чок чорук дугайында дугурулга чөсөк дүжүренин дүргөлдөп болур ийи. Чөсөкчелеринин дүжүренин дугайында дугурулга Германиянын аймык чок чорун болгаш катап тургузушкунун проблемаларын шиттирээринге дуузал болур ийи.

Чөсөкчелеринин дүжүренин дугайында айтырып таланы-биле үрел-бодалар дык чөкшүзүлган, ам ону ботландыры чазактарынын чүгө эки сеткил-салгыкындан хаммааржар. Харылааларын болгаш улустар аразынын санал-оңал сөзү.

Вена, 1955 чылдын октябрь 13.

Тайбыннын Бүгү-делегей Чөвүлелинин Бюрозу.

(СЭТА).

чуушкунунын калбартырынын таланы-биле айтырып калдык болуп турары дээр, баштайгы башкылар шагда-ла кылдынган. Хүн айтырымын чүддеринин калдык бир айтырып таланы-биле Женевага дугурулга чок чорук бо түнелдерин улутка чок кымырын чымдааны болу бөөрин болгаш чөвүлел хурамын чедикшик чок болурун чымдааны болу бөөрин хөй-ниитинин санал-оңалы болдурунас.

Бөгүн, көрүр чорук ийяй бергенде, идегешпес чорук кошпай бергенде «сөөк дайынны» аар-бөргөш болдурунас. Дүшкүрүлүг чорукту кошканынын ачымын ийи бүтүзүндө амдыралыга саздарыг болурун кижилер күзеп турар, чөсөкчелеринин кымырын кижигүнер кижигүнерге улуг чедикшик болур чорукту берген турарын, атомуг чөсөкчелер кижигүнер чөй чок аймык чайлазынган турарын олар күзеп турар.

Улустар «сөөк дайынны» катап эеп көзүр болдурустар. Улустар аразынын калы ажылдажылганын чөй-чөй башкылар олар негеп турар. Шериг блоктарын политиканын ойталаарын олар негеп турар, албадарынын болгаш сөөк дайыннын политиканын көрүнүгү чөй бөмбөрөөнүн бүгү районнарыга чугаалажымшыкынарнын политиканы негээрөн турарын олар күзеп турар.

Женеванын салгы болдым бүгү чурттарга, бүгү диттерге тилезин дөш ажылдарын кижигүнер, улуг бүтүзүн Тайбыннын Бүгү-делегей Чөвүлелин кийгырып тур.

Вена, 1955 чылдын октябрь 13.

Тайбыннын Бүгү-делегей Чөвүлелинин Бюрозу.

(СЭТА).

Редакторнун хүлээлгезин күзөспүп турар Н. Л. САРЫП.

Ленинградта англи корабльдер

ЛЕНИНГРАД. Октябрь 15-те Ленинградта бүргө, чазыг хүн болган. Британ корабльдерге чоруп турган ленинградчыларын чаа-чаа бөдүттеринин, катерлеринин ийи-чөшкөниң оң чорук шактытаваан. «Триумфун» болгаш англи миноносцеттеринин палубаларына найыралдык ужуражымшыкынар үргүчүлөп, танышар чоруктар болуп турган.

М. В. Фрунзе аттыг шериг-далайин дээди училищенин курсантыларынын улуг бөлүгү «Триумф» авианосецке чоран. Англи офицерлер болгаш матрослар Совет Шериг-Далай Флотунун келер үедиги офицерлерин найыралдык уткааннар, оларга корабльди көргүзүп, боттарынын флотчу амдыралынын дугайын чугаалааннар.

Англи катеттер болгаш гардемариинер боттарынын ээчөөндө М. В. Фрунзе аттыг училищеге чораннар. Олар Совет Эвилелинде шак ол шериг-далайин хоочун училищени-биле согуурган танышканнар, анаа орустун сурагыг фоточелулар Ф. Ф. Ушаков, П. С. Нахимов,

М. П. Лазарев болгаш өскөлөр-да өөрөгөнөр. Аалчылар кафедраларга, өөрөгөдө класстарына, клубтарга, кабинеттерге болгаш училищенин чурттага бажынарынга чораннар.

Октябрь 15-те англи корабльдерге совет офицерлерин алдары дөш дүштөк шайлагалар болган. Ажылчы чоннар депутаттарынын Ленинград хоорай Советинин күзөкчюлүг англи шериг-далай флотунун офицерлеринин улуг бөлүгүн күзөп алган. Британ далайжылар эрмитажка, орус музейге, театрларга болгаш кино театрларга чораннар.

М. В. Фрунзе аттыг училищенин клубуна кежөө улуг хүлээп алышынын тургускан. Анаа муң ажык англи болгаш совет далайжылар киришкенер. Ол хүлээп алышынын ажылчы чоннар депутаттарынын Ленинград хоорай Советинин күзөкчюлүг даргазынын оралгалымы А. А. Кузнецов тургускан. Бастай флотунун ийи болгаш танды ансамбли чымганнарга өвн көргүскөн.

(СЭТА).

Индиянын үрелешкениннен когаран чонунга Совет Эвилелинин дузаламчызы

Сөөлгү эгезен каш неделаларын дургузунда Индия болган сугуту чазыктарын түнелинде чурттуу согу таланы районнарынга, Пенджаб, Пенсу болгаш Деши штаттарына улуг үрелешкенин болган. Ол штаттарын чонунга каража-когарал четкен.

Октябрь 13-те ССРЭ-нің Индияда элчин М. А. Меншиков Индиянын даштык херектер министринин оралгалымы С. Махмуд чоран болгаш Совет чазактын өмүзөндө индий улуска таварышкан чаа халаты — Пенджаб, Пенсуга болгаш Делиге болган үрелешкенин холбаштыр көзгөшкенин илереткен, а ол ышкын үрелешкениннен каражал-когараннар дузаламчы көргүзери-биле 100 муң рупийин Индиянын премьер-министринин фондузунга кийрер деп ССРЭ-нің Кызыл Брест болгаш Кызыл Чартык ай ниятилеринин эвилелинин

күзөөсүни комитеди шиттирлөөн деп аңаа дыңдапты.

Үрелешкениннен когаран чонга дузаламчы кылдыр айтынганын түшүнүлүшкени-биле калы Кызыл Брест болгаш Кызыл Чартык ай ниятилеринин эвилелинин дүзөөсүни күзөөсүни комитетинин даргазынын хүдээгезин күзөөдир турар П. Д. Диваков Индиянын Кызыл Брест ниятилеринин даргазы Раджукарни Амрит Каурга телеграмма чоруткан, ол телеграммда ССРЭ-нің Кызыл Брест болгаш Кызыл Чартык ай ниятилеринин эвилелинин өмүзөндө Индиянын чамдык штаттарынын чонунга чедирген халаты таварыштыр көзгөшкенин илереткен.

С. Махмуд Индиянын чазанын болгаш индий улустун мурундан көзгөшкени болгаш улуг дузаламчы дөш ийи-биле өөрүп четирегин илереткен.

(СЭТА).

Патет-Лаонун болгаш Лаонстун хааннын чазанын төлээлеринин аразында болган чугаалажымшыкынар

РАНГУН. Патет-Лаонун болгаш Лаонстун хааннын чазанын төлээлеринин аразында октябрь 9-тан 13-не чедир Рангунга болган чугаалажымшыкынарнын дугайында калы кылдынган дыңдагыны Бирманын сөзүнары чарлаан. Төлөөлөр үрел-бодаларда хөй-хөй каржымшыкынарнын таарыштырган болгаш кайы-каймын элөөп билдир чорукту чедип алган деп дыңдады чугаалап турар. Ол болза, Сан-Неа болгаш Фанг-Сали можуларда шериг үс-күлөжикшиктеринин сосадыр дугайында чугула дугурулууга ийи талалар октябрь 11-де ат салыр арганы берген. Шиттир-

летиниң артан өске айтырларын ам Вьен-Тьянда эртин турар политиктиг консулдативтиг конференция чугаалажым көөрүн болгаш үе ажылдан кымын анаа дагыр деп төлөөлөр дугуружун алган. Бир эвес калы ажылдажылганы быжыглаар болгаш Женева дугурулууганын бүрүн боттандырар согулга-биле эргежок чугула болу бээр болза хаанның Лаонстун төлөөлөкчизинин премьер-министр Катая Сасорит биле Патет-Лаонун төлөөлөкчизинин принц Суфавонг база дагы ужуражырын дыңдады айтып турар.

(СЭТА).